

ZRC SAZU
Geografski inštitut
Antona Melika

Socialni vidiki prevozne revščine

Ljubljana, 23. 5. 2023

Projekt: CRP Mobilnostna revščina v RS

ZRC SAZU
Geografski inštitut
Antona Melika

Kaj je prevozna revščina?

dr. Jernej Tiran, GIAM ZRC SAZU

Ljubljana, 23. 5. 2023

Projekt: CRP Mobilnostna revščina v RS

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

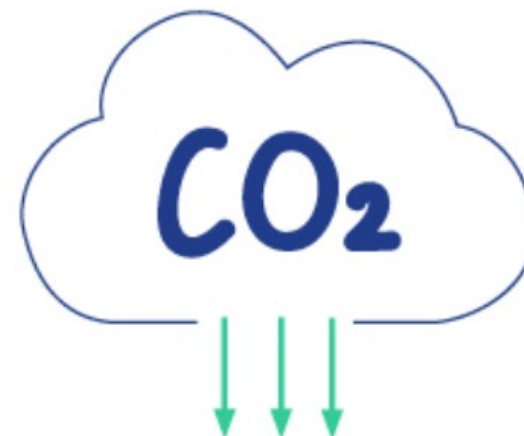

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

Ozadje in izhodišča

- Energetska in podnebna kriza, socialno pravičen podnebni prehod

- 2015: Pariški podnebni sporazum
- 2019: Evropski zeleni dogovor
- 2021: Pripravljeni na 55
- 2023: Socialni sklad za podnebje

Konceptualizacija prevozne revščine

- Še mlad in slabo artikuliran termin; številni sorodni pojmi, koncepti

- Kaj si pod temi pojmi predstavlja 10-letni otrok? 😊

Mobilnostna revščina = „da imajo ljudje revne/slabe avtomobile“

Prometna revščina = „da so slabe ceste“

Prevozna revščina = „da so zanemarjeni kupeji na vlaku“

- Različni pristopi: 1) mobilnost kot vrednota/pravica, 2) prevozna pravičnost, zadostna raven prevoza

Projektna definicija prevozne revščine

- *„Prevozna revščina je stanje, ko ima posameznik ali gospodinjstvo omejen dostop do zanj ključnih storitev in dejavnosti, ker je prevoz do njih neustrezen ali si ga težko privoščiti.“*
- Razmerje do mobilnostne revščine?

Oblike prevozne revščine

- ni ustreznega prevoza (ali pa pogojev zanj)
- možnosti prevoza ne dosegaajo zelenih destinacij
- »časovna revščina«
- visoki izdatki za mobilnost → materialna revščina (»prisiljeno lastništvo avtomobila«)
- nevarni pogoji potovanja

Viri: Turner in Grieco, 2000; Lucas idr. 2016; Mattioli, 2017; Kuttler & Moraglio 2021

Vir: iStock, Shutterstock

Dejavniki prevozne revščine

- fizične in kognitivne ovire
- slab materialni položaj
- visoki stroški prevoza/goriva
- družbene norme in vrednote, „odvisnost od avtomobila“
- nepremičninski trg
- prostorsko in prometno načrtovanje
- slab javni prevoz in druge možnosti prevoza

Viri: Urry 2007; Lucas idr. 2016; Kuttler & Moraglio 2021

Posledice prevozne revščine

- druge oblike revščine, »začaran krog«
- odvisnost od sorodnikov
- socialna izključenost
- slabša kakovost življenja
- nepovraten prehod na osebni avtomobil

Viri: Lucas idr. 2016; Awaworyi Churchill in Smyth, 2019; Martiskainen idr., 2021; Kuttler & Moraglio 2021; Shi et al., 2022

ZRC SAZU

MARUŠA GOLUŽA

KAKO IZMERITI IN ANALIZIRATI PREVOZNO REVŠČINO?

Kazalniki

24. maj 2023

PREVOZNA REVŠČINA

„Prevozna revščina je stanje, ko ima posameznik ali gospodinjstvo omejen dostop do zanj ključnih storitev in dejavnosti, ker je prevoz do njih neustrezen ali si ga težko privošči.“

Skupine kazalnikov:

- „Neustrezna pot, neustrezen prevoz“ → **prostorska in časovna dostopnost**
- „Dostopnost do storitev in dejavnosti“ → **fizična in kognitivna dostopnost**
- „Prevoz si težko privošči“ → **finančna dostopnost**

PROSTORSKA IN ČASOVNA DOSTOPNOST

- *Dostopnost do postajališč JPP, kakovost JPP, časovna konkurenčnost JPP*
- *Posamezniki naj bi imeli enakopraven dostop do dela, dejavnosti in storitev z JPP v razumnem časovnem okviru*
- *Različne starostne skupine: odvisnost od JPP → večje tveganje za socialno izključenost*

Primeri kazalnikov

- **Delež prebivalcev s slabšim dostopom do postajališč JPP** (razdalja med bivališči in postajališči JPP)
- **Delež prebivalcev s slabšim dostopom do dela in storitev splošnega pomena** (frekventnost voženj, trajanje potovanj na delo ali do storitev z JPP)

FIZIČNA IN KOGNITIVNA DOSTOPNOST

- *Neenakopravnost različnih družbenih skupin*
- *Nezmožnost samostojnega prevažanja (npr. otroci, mladostniki → tveganje socialne izključenosti zaradi odvisnosti od šolskih prevozov ali prevozov staršev oz. skrbnikov)*
- *Nezmožnost samostojnega prevažanja zaradi zdravja, starosti ter drugih kognitivnih ali fizičnih ovir*

Primeri kazalnikov

- **Število imetnikov voznškega dovoljenja** (v Sloveniji ni večjih razlik med spoloma)
- **Lastništvo vozil po spolu, starosti** (morebitne razlike med starostnimi skupinami in spoloma)
- **Razlogi za neuporabo javnega prevoza** (značilnosti potovalnih navad ljudi)
- **Dostopnost ustreznega prevoza za različne družbene skupine** (invalidi, starejši, migranti, ...)

FINANČNA DOSTOPNOST

- *Posredno: finančno stanje posameznika*
- *Neposredno: izdatki za mobilnost (gorivo, avtomobil, JPP, ...)*
- *Finančna dostopnost (brezplačne vozovnice, subvencionirane vozovnice za šolarje, brezplačen mestni promet, vračilo potnih stroškov na delo) → problem manj prisoten, ni pa izključen!*
- *Nujno upoštevati več kazalnikov*

Primeri kazalnikov

- **Delež gospodinjstev, ki si ne morejo privoščiti avtomobila**
- **Delež gospodinjstev, ki ima nesorazmerno velike izdatke za prevoz (avtomobil, JPP) glede na status tveganja revščine (prisilno lastništvo avtomobila)**

KAKO NAPREJ?

- *Prevozna revščina ima različne oblike in lahko prizadene različne družbene skupine.*
 - *Ni še uveljavljenih kazalnikov za spremljanje in analizo.*
- *Nekateri podatki so težje dostopni (varstvo osebnih podatkov, le občasno zbiranje, ali podatkov ni) in manj zanesljivi (ankete).*
- *Prevozna revščina med ranljivejšimi družbenimi skupinami (bolniki, starejšimi, migranti, ipd.) je še dokaj neraziskana in bo predmet kvalitativne raziskave v naslednji fazi projekta.*

ZRC SAZU

• Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language • Institute of Archaeology • Milko Kos Historical Institute • France Stele Institute of Art History • Institute of Musicology • Institute of Slovenian Literature and Literary Studies • Institute of Slovenian Ethnology • Slovenian Migration Institute • Institute of Philosophy • Anton Melik Geographical Institute • Karst Research Institute • Ivan Rakovec Institute of Palaeontology • Jovan Hadži Institute of Biology • Institute of Ethnomusicology • Sociomedical Institute • Institute of Cultural History • Institute of Anthropological and Spatial Studies • Institute of Culture and Memory Studies •

ZRC SAZU
Geografski inštitut
Antona Melika

Prostorski dejavniki

Simon Koblar - UIRS

Ljubljana, 23. 5. 2023

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

Projekt: CRP Mobilnostna revščina v RS

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

Opravljanje poti – za dosego ciljev

- Peš
- S kolesom
- Z javnim prevozom
- Prevoz na klic
- Taksi prevoz
- Prostovoljci – npr. prostofer
- Pomoč sorodnikov
- Lastno vozilo

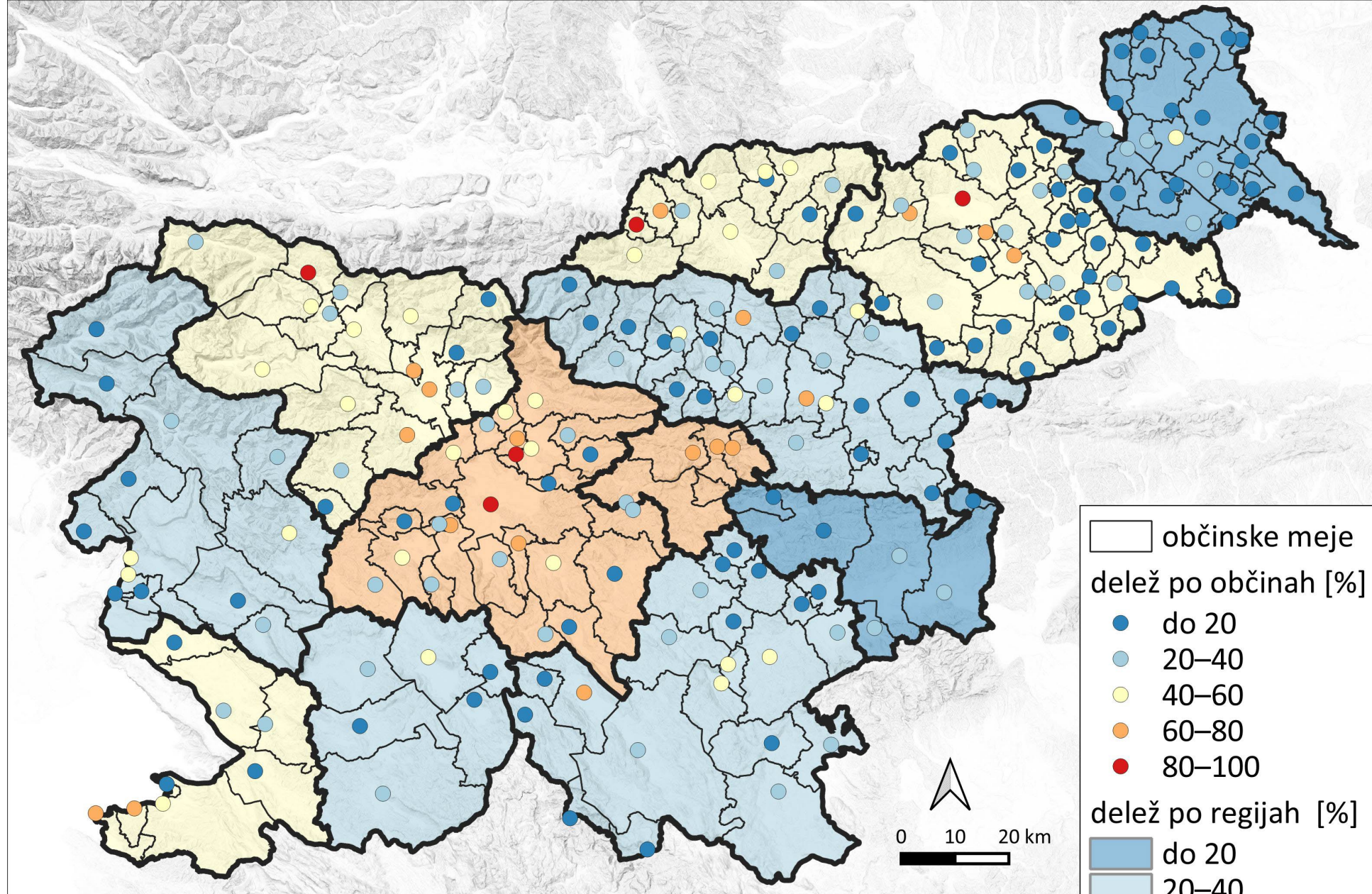
Opravljanje poti – za dosego ciljev

- Peš
- S kolesom
- Z javnim prevozom
- Prevoz na klic
- Taksi prevoz
- Prostovoljci – npr. prostofer
- Pomoč sorodnikov
- Lastno vozilo

Dostopnost javnega potniškega prometa

Deleži prebivalcev s primerno pogostostjo voženj po občinah in statističnih regijah.

23 parov voženj v razdalji do 500 m

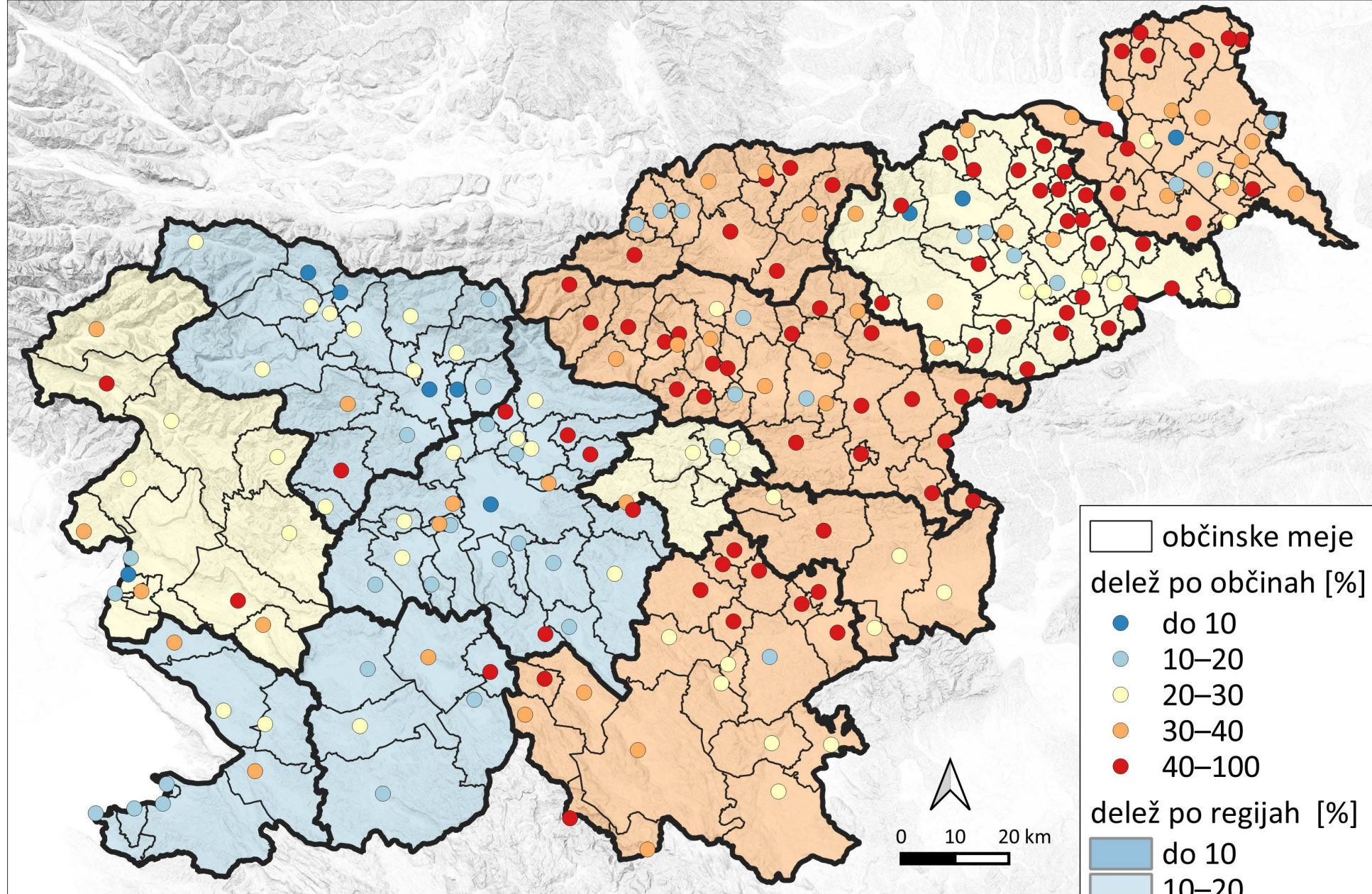

Avtor vsebine: Simon Koblar, Jernej Tiran, Matej Gabrovec; Avtor zemljevida: Simon Koblar
Vir: EU-DEM, 2016; Podatkovna baza voznih redov 2021; Register prostorskih enot - hišni naslovi, občine in statistične regije 2021

© 2023, UIRS; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

*Delež prebivalcev
brez dostopa do
javnega prevoza po
občinah in
statističnih regijah.*

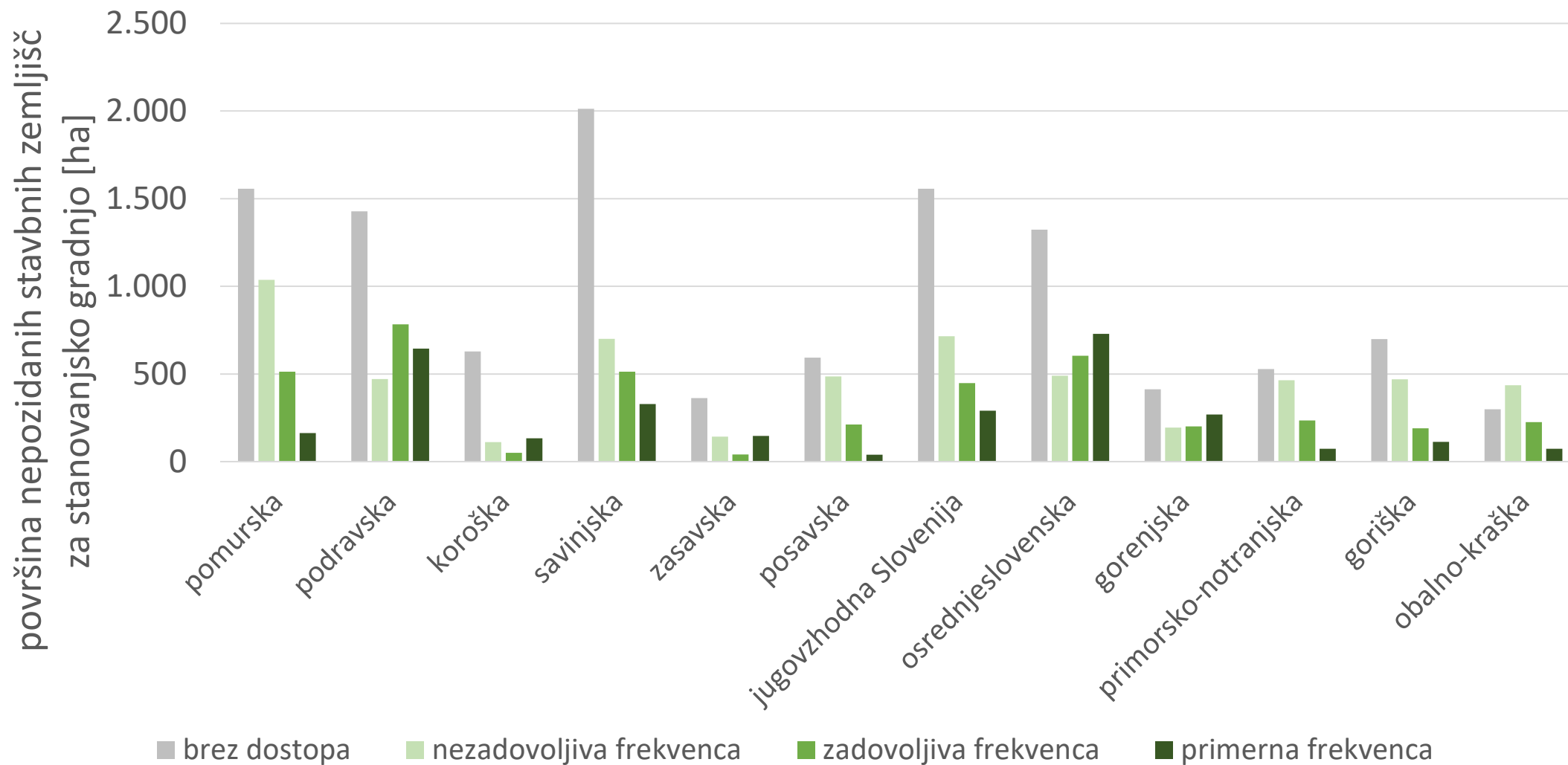
*Brez postajališčav
500 m razdalji*

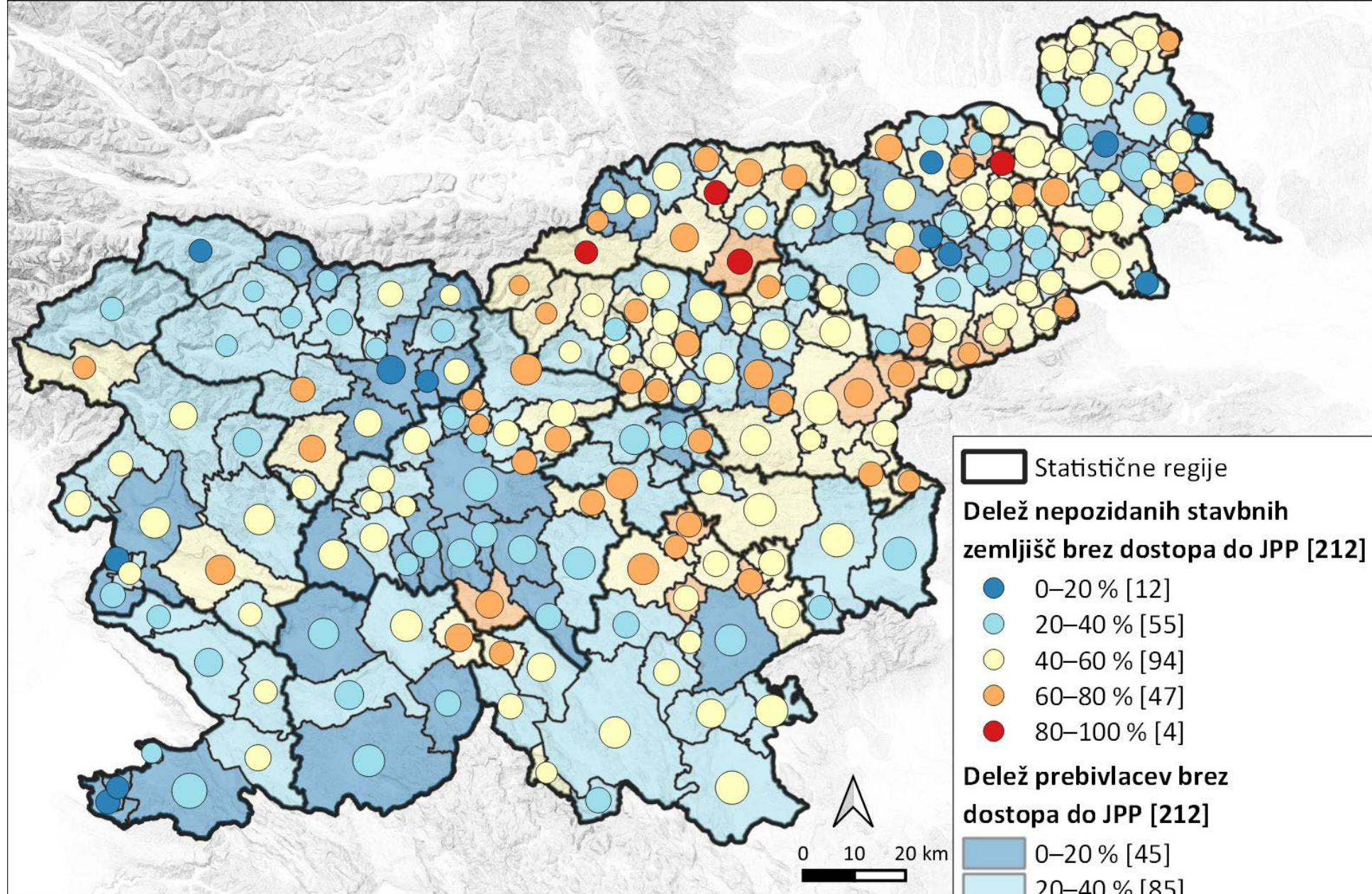
Avtor vsebine: Simon Koblar, Jernej Tiran, Matej Gabrovec; Avtor zemljevida: Simon Koblar
Vir: EU-DEM, 2016; Podatkovna baza voznih redov 2021; Register prostorskih enot - hišni naslovi, občine in
statistične regije 2021

© 2023, UIRS; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Kaj nas čaka?

Delež nepozidanih stavbnih zemljišč, namenjenih stanovanjski gradnji brez dostopa do JPP v 500 m in trenuten delež prebivalcev brez dostopa do JPP v razdalji 500 m.

Avtor vsebine: Simon Koblar, Janez Nared; Avtor zemljevida: Simon Koblar
Vir: EU-DEM, 2016; Generalizirana namenska raba, 2023; Kataster nepremičnin - sloj dejanske rabe, 2023; Podatkovna baza voznih redov 2021; Register prostorskih enot - hišni naslovi, občine in statistične regije 2021. © 2023, UIRS; ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

ZRC SAZU
Geografski inštitut
Antona Melika

Urbanistični inštitut
Republike Slovenije
Urban Planning Institute
of the Republic of Slovenia

Socialni vidiki prevozne revščine

Ljubljana, 23. 5. 2023

Marjeta Benčina

Lidija Živčič

Focus, društvo za sonaraven razvoj

ARRS

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST
REPUBLIKE SLOVENIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

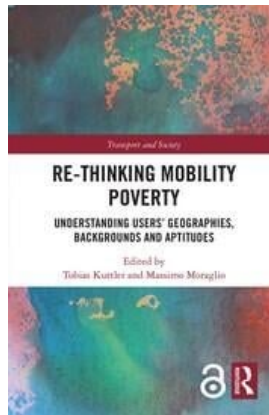

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

Iz literature...

ŽENSKE

- Načrtovanje prometa občutljivo za spol.
- Vloga žensk se je spremenila.
- Prej samostojne in dlje živijo.
- Statistike ne razlikujejo po spolu.
- Potovalne navade: služba bližje domu, verižna potovanja, več JPP, peš, kolo – manj avto.
- UKREPI: Finančna dostopnost (affordability), dostop do JPP (vozički), multimodalnost, višje frekvence izven konic, večja varnost, starost.
- Dodatne ranljivosti: ŽENSKE NA PODEŽELJU, ŽENSKE MIGRANTKE, ŽENSKE Z NIZKIMI DOHODKI...

MIGRANTI, BEGUNCI, MANJŠINE

- Malo raziskav o potrebah ali mobilnostnih navadah migrantov, manjšin.
- Slabši dostop do avtomobilov, JPP.
- Prva leta bivanja v novi državi (5-10).
- Prevozna revščina še pogloblja socialno izključenost.
- Jezikovne ovire, finančna in prostorska dostopnost, rasna in verska diskriminacija.
- MLAJŠI MIGRANTI (pametni telefoni), ŽENSKE
- **Slovenija**: Prosilci za mednarodno zaščito/ Osebe z mednarodno zaščito – begunci/ karta za dve leti/ Tujci in migranti / razpršenost ravno zaradi slabega JPP ni učinkovita/ duševno zdravje

OSEBE Z OVIRANOSTMI

- Mobilnostne težave glede na oviranost (vid, sluh, gibalna, kognitivna).
- Težave z mobilnostjo so njihova največja skrb.
- Pacienti.

Slabovidnost, slepota	Zavedanje v prostoru, nakup vozovnic, zvočne informacije
Naglušnost	Ni zvočnih informacij, tvegane situacije
Gibalna oviranost	Višinske ovire, premagovanje vrzeli
Alergije	Onesnaženost zraka
Zmanjšana kognitivna sposobnost	Zmožnost uporabe prevoznih sredstev

STAREJŠI (65+, 85+)

- Življenjska doba se podaljšuje, 20 %.

- Zelo heterogena skupina.
- Digitalizacija in informiranost, digitalna izključenost: nedigitalne opcije (telefon, prodajalci vozovnic).
- Dokazovanje sposobnosti – podaljševanje voznškega dovoljenja, ponovno učenje vožnje s kolesom...

OTROCI IN MLADOSTNIKI

- Odvisni od odraslih, spremstvo (obšolske dejavnosti), samostojnost otrok vse nižja.
- Učenje o prevoznih sredstvih kot del socializacije, odnos do različnih prevozov.
- Šolski prevozi, subvencionirane vozovnice v SŠ, VŠ izobraževanju.
- Nizki prihodki, enostarševske družine, migranti.

OSEBE Z NIZKIMI DOHODKI

- Prisilno lastništvo avtomobila.
- Manj mobilni.
- Več/manj prevoznih alternativ → več/manj priložnosti za zaposlitev, socialno vključenost.
- Druge ranljivosti.

društvo za sonaraven razvoj
Association for Sustainable Development

Analiza negativnih družbenih učinkov evropskih podnebno energetskih ukrepov

Podnebno energetske politike EU imajo vrsto pozitivnih učinkov.

Evropski zeleni dogovor

Pripravljeni na 55:

- Standardi emisij CO2 za avte in komb.,
- Infrastruktura za alternativna goriva,
- Sistem EU za trgovanje z emisijami.
- Socialni sklad za podnebje

Predstaviti kratek pregled nezaželenih družbenih učinkov podnebnoenergetskih politik in ukrepov EU.

Povečanje tveganja za (energetsko, prevozno) revščino in neenakosti (med spoloma, dohodkovna, na področju zdravja, delovna mesta).

[Povezava do poročila.](#)

Socialni sklad za podnebje

- UREDBA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o vzpostavitvi Socialnega sklada za podnebje
- Načrti držav članic za porabo sredstev Socialnega sklada za podnebje (2025)
- Obdobje: 2026-2032
- 86,7 milijarde EUR (65 milijard EUR + 25 % nacionalnih prispevkov držav članic), Slovenija ??
- Financiranje sistemskih ukrepov ničelne in nizko ogljične mobilnosti in prometa, vključno z ukrepi javnega potniškega prometa.
- Direktno financiranje prizadetih (do 37,5 % sklada).